

Bibliografen, hvortil forarbejderne blev indledt først i 1960'erne, beslaglægger godt 1/3 af værket og den omfatter 3424 numre, hvoraf 78 kort fra samtiden; registreringen har sigtet på at omfatte alle trykte værker, som behandler tiden fra 13. november 1863 til 16. november 1864, for så vidt de er udkommet i Danmark, Tyskland og Østrig. De øvrige landes litteratur om de politiske og militære begivenheder omkring 1864 er kun medtaget i det omfang, de foreligger i specialsamlingerne i Statsbiblioteket i Aarhus og Det kongelige Bibliotek samt i Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek. Bibliografens register, der er ordnet alfabetisk efter forfatternavne, er lidt akavet anbragt sammen med ikonografiens efter denne.

I foråret 1964 afholdtes en fællesudstilling »Den dansk-tyske krig i samtidige billeder« først i København siden i Kiel. Under forberedelsen af denne udstilling ved begge de nævnte biblioteker besluttedes det at udgive en *ikonografi* over krigen for dermed at bevare de betydelige forarbejder og resultater for eftertiden. Vejen herfra til at lade bibliografi og ikonografi udgøre eet værk var ikke lang. Med sine nær ved 6600 numre omfatter ikonografien de samtidige billeder uanset grafisk teknik – altså kobberstik, raderinger, træsnit, fotografier og fotogravurer så vel som malerier. Alle den gang fremkomne billeder er eftersporet systematisk i Danmark, Slesvig-Holsten, Hamburg og Wien; egentligt akademisk »historiemaleri« fra senere tid er holdt udenfor. Ikonografiens register omfatter billedserier, billedtekster, forfattere, forlæggere, fotografer, kunstnere, personer, steder, stikord og trykkere samt tidsskrifter og værker, fra hvilke billederne er medtaget. Bogen indeholder til slut 91 gengivelser af billeder, således at den ikonografiske del beslaglægger godt halvdelen af værket.

Bibliografi og ikonografi 1864 er blevet en statelig håndbog, der har krævet langvarig og grundig forberedelse; resultatet tjener de to samarbejdende biblioteker til megen ære.

HELGE KLINT

EILER H. SCHIÖTZ: Utlendingers reiser i Norge. En bibliografi. [Paralleltitel: Itineraria Norvegica. A bibliography on foreigners' travels in Norway until 1900]. Oslo-Bergen-Tromsø, Universitetsforlaget, 1970. Også trykt som: Norsk Bibliografisk Bibliotek, Band 44. 589 s. 120 no. kr.

Beliggenheden i den hyperboræiske udkant har gjort, at Norge ret sent er blevet rejssemål i nævneværdigt omfang, men i det 19. århundrede tog udviklingen fart. Norge blev opdaget som turistland og det til gavns. Det afspejler sig i rejselitteraturen, som for perioden o. 1840–1900 synes at overgå, hvad der er blevet de øvrige nordiske lande til del. Lystfiskere og jægere, vandrere, bjergbestigere, sejlsportsdyrkere og andre friluftsmænd har til overflod i indendørsstunder skildret deres mindeværdige oplevelser på disse summersailings, cruising on the fjords, sporting holidays, angling travels, picturesque tours, shooting trips, mountaineerings og rambles and scrambles among the fields. Intet under at emnet udlændinges rejser i Norge flere gange har været genstand for bibliografisk behandling. Disse bidrag er nu definitivt blevet afløst af fakultetsbibliotekar, læge Eiler H. Schiötz' store bibliografi. Den registrerer 1360 rejse-

beretninger fra tiden før 1901 (trykt til og med 1966) og begrænser sig endda til selvstændigt udgivne publikationer. Rejseskildringer udgivet i tidsskrifter har kun fundet optagelse, såfremt forfatteren også er registreret som forfatter til selvstændig publikation, en regel der heldigvis er tolket lempeligt (Jonas Charisius, Sivert Grubbe, Corfitz Braem). Iøvrigt medtages fiktive skildringer, passager i brevsamlinger, dagbøger og erindringer, beretninger om skandinaviske studentermøder, digte og sange og Norgesbilleder af udenlandske kunstnere. Som mangeårig samler af itineraria Norgeica har dr. Schiøtz i stor udstrækning kunnet bygge på egne eksemplarer, hvilket spores i angivelser af sjældenhedsgrader, omfattende redegørelser for bibliografiske detaljer og måske også sine steder i en forkærlighed for visse enkelte rejser. Hensigtsmæssigheden i valget af et alfabetisk ordningsprincip frem for et kronologisk kan betvivles, i hvert fald af historikere, men ikke at værket på mange måder er en fundgrube ved sin registrering af et stort og spredt materiale vedrørende Norges forbindelse med omverdenen. Det belyser ikke mindst forbindelsen med Danmark, ca. en ottendedel af de registrerede beretninger er forfattet af danskere.

HARALD ILSØE

National Maritime Museum. Catalogue of the Library. Vol. One: Voyages & Travel. Vol. Two: Biography, Part One-two. London, Her Majesty's Stationery Office, 1968-69. xi+403 s; xiii+502 s., viii s.+s. 503-977. Ill. 42 sh.; 7 £ 7 sh.

Den trykte katalog, som The Library of the National Maritime Museum i Greenwich er begyndt at udsende over sin betydelige samling af maritim litteratur, giver mere end man umiddelbart skulle tro. I sig selv kan det naturligvis være udmærket at få en bibliografi i hænde, som vedrørende sit emne i vid forstand stiler mod at fortegne mere end 50.000 bind – det må tilføjes: med en klar (også relativ) overvægt for den engelsksprogede litteraturs vedkommende – men der er heldigvis ikke blot tale om en short-title catalogue. Som følge af en praktisk systematik, ved at give specifikation af samleværker, meddele korte indholdsanalyser og andre former for annotering samt ved en udførlig indeksering har redaktørerne allerede med de første bind bragt et værdifuldt hjælpemiddel i stand. Hvad enten man søger oplysninger om personer, steder (i et vist omfang), »slag« eller skibe har man mulighed for at finde frem dertil. En kronologisk inddeling i vol. 1 gør det tillige muligt at finde frem til en bestemt periodes rejsetogter. Til særlig hjælp er Biography-bindets part 2, som er en alfabetisk nøgle til artiklerne om maritime personer i et udvalg af generelle biografiske leksika (med en enkelt undtagelse alle engelsksprogede) samt nogle ældre og nyere leksika indeholdende »Naval biographies«. Med angivelse af fødsels- og dødsår og livsstilling er således fortegnet o. 15.000 personer. Enkelt personer behandlet i mere specielle kollektivværker og i monografiform findes via index til Biography-bindets part 1 (pp. 465-502), som også rummer en skibs- og emneindex. Stednavne synes i denne index kun at være medtaget, når de har givet navn til slag, f. eks. »Copen-